

Zejthun.

Miklós (Nigoghajosz) zejthun vidéki püspök.

Midőn néhány héttel ezelőtt Európába érkezett a hír, hogy a zejthuni örmények az ottani török katonai fedezetet az asszonyokkal és gyermekekkel egyetemben leöldösték, e hallatlan kegyetlenség fölött a borzadály hangjai emelkedtek. Természetesen ezt az eljárást senki sem helyeselheti; de az már megfoghatóvá lesz mindenki előtt, ki csak némileg ismeri az örmény népet az ő forró honszeretetével és fajrokonsága iránt kifejtett érzelmeivel, hogy az említett vérfürdő csak felelet volt azon hajmeresztő mészárlásokra, melyeket a török birodalom különböző helyein a fanatikus mohamedán nép az örményeken elkövetett.

A Zeithun-vidék hasonló nevű fővárosával a régi Cili-ciában fekszik. Az ottani első örmény telepek azon időből valók, midőn a ciliciaiak Tigránes örmény királyt, a Seleucidák ellen (X. Antiochus) segítségül hívták; e telepек aztán állandóan itt maradtak . . . Az V. században

az új perzsa birodalom ellen folytatott vallási háborúk, továbbá Byzáncz, az arabok és seldsukok ellen viselt harcok idejében új, meg új csapatok érkeztek az anyaországból Kis-Armeniába. De midőn a Pákráditák birodalma Byzáncz által legyőzetett, az örmény nép az uralkodóház egyik rokonával, legnagyobb hőisével elhagyta a régi hont, és Ciliciában egy kis herczegséget alapított, mely folyton növekedő hatalmával kiüzte a görögöket az országból. A keresztes háborúk idejében, melyeket az örmény uralkodók erélyesen támogattak, itt már hatalmas birodalom állott, mely egész Ciliciát uralta s onnan az ozmánt kiszorította. II. Leó örmény király, kit VI. Henrik koronázott meg és Héthum voltak az örmény birodalom eme fénykorában (1080—1374) legünnepeltebb hősei Örményországnak. A keresztes háborúk lezajlása után a pogányok a ciliciai örmény királyságot minden oldalról megtámadták. VI. Leo utolsó örmény király az egyiptomi szultán fogságába esett; hasztalan kért Franciaországtól segílyt a mohamedánok ellen. Párisban, hol sírja ma is fennáll, halt el. Az örmény királyság lakói közül sokan megölettek, mások elűzettek; az életben maradtak a megközelíthetetlen hegyek közé huzodtak, s itt tartozkodtak századunk közepeig szabadon és függetlenül.

A hatvanas években Törökország fölöttek is ki akarta terjeszteni az uralmat. Régi előjogaiknak bizonyos részét el is kobozta s kirott reájuk kevés adót is. Névszerint Asis basa volt az, ki szorgalmasan kereste az ürügyet arra, hogy e szabadságszerető hegyi népet leigázhassa. Egy véres kimenetelű viszály az örmények és törökök között kedvező alkalmat nyújtott arra, hogy a zejthuniak ellen felléphessen. Huszonötezer basibozuk katonasággal megtámadta Zejthunt. És nemcsak fegyvereik kiadását követelte, de jelentékeny hadi sarczot is vetett ki reájok. Az örmények a követelésnek nem tettek eleget, hanem jogaik védelmére fegyvert fogtak s egy véres csatában, melyben 6000 török esett el, visszavonulásra kényszerítették a törököt. Végre III. Napoleon közbenjárására, kihez a zejthuniak küldöttséget menesztettek, ezen viszály megszüntettetett.

Zejthun környéke magában foglalja Zeithun fővárost, Hádsin városkát és több falut, melyek egy kis közsársaságot képeznek, körülbelől 100.000 családdal. Az egész vidék négy kerületre oszlik, melyeknek mindegyike egy herczeg alatt áll. Zejthun város, hol a törökök 1879-ben katonai laktanyát építettek és erős fedezetet tartottak, valamint Hádsin egy hegy mentén festői fekvéssel bírnak. Csarnokszerűleg emelkednek ki a házak egymás mellett, belsejük egy-egy kis fegyvergyár; a falakat puskák, pajzsok, kardok és török ékítik. Itt is az örmények, daczára a legnyomasztóbb viszonyoknak, a fiatalság oktatásáról kellő iskolák alapításával gondoskodtak.

A törökök, saját kárukra, sokszor tapasztalták, hogy azok, kik az anyaországból ide települtek, az örmény nép legvitézebbjei voltak. Most is igen hiányosan öltözött, rosszul élelmezett, éhség és rendkívüli kemény hidegtől sanyargatott török sereg áll szemben, egy jobban felfegyverzett, két évre élelemmel ellátott és igen jeles vezetés alatt álló ellenséggel. Az örmények élén a vasingtoni katonai iskolában kitűnően képzett Nazareth nevű parancsnok áll. Mindenek fölött azonban ezt az éber, elszánt népet vallási rajongása, hazájuk és szabadságuk iránt érzett égő szeretete lelkesíti. Általában mind két nem erős testalkattal és magas termettel bír. Az asszonyok és leányok, mint a régi örmény hösnők, kik segítői a harcban a férfiaknak, kiválóan kellemesek. Viseletök festői, mely élénken emlékeztet a syriai viseletre. A tiz éves zejthuni fiú már fegyvert visel: hátultöltő puskát, pisztolyt stb. Az idegenek iránt bizalmatlanok; de mi-helyt felkeltetett a bizalom, szeretetreméltók és barátságosak.

A mozgalom szellemi vezetője: a nemzet valódi hű fia Miklós zejthun-vidéki püspök, ki a Furnuz helységhez közel fekvő Szt.-János-féle kolostornak főnöke; hatósága alatt 14 falú (10.000 lakossal) áll. Senki se nézné ezt a 62 éves, fehér szakállú, tüzes szemű, ifjú frissességű férfút papnak, ha ruházata, mely selyemmel szegélyezett vörös fővegből, aranynyal kvarrott rózsaszínű hosszú köpenyből

és selyem övvel leszoritott fehér reverendából áll, el nem árulná. Ez tanácsadója népének egyházi és világi dolgokban. Gyakran megvédelmezte öveit saját életének kockáztatásával is a vad mohamedán szomszédok dühe ellen. Az ő tekintélye birta reá Zejthunt, mit a török annyi áldozatok árán sem volt képes bevenni, hogy tegye le a fegyvert az idegen hatalmasságok consuljai előtt. Ennek a derék örmény papnak arczképét mutatjuk be fűzetünk élén.

„Leipziger Illustrirte Zeitung.“

Simay Gergely.

Örményország hajdankori állami szervezete.*)

IV.

— Befejező közlemény. —

Anemesség Örményországban is, mint a középkori európai államokban, gyakran jutott összeütkezésbe a királyi hatalommal. II. Leo uralkodásának idejében s utódai, Héthum és III. Leo alatt az összeesküvések, forradalmak és belviszályok nem egyszer kényszerítették az uralkodót arra, hogy egyes lázadó főurak hűbéri birtokait elkobozza. Eme hűbéri birtoklás szervezete kétségkívül megegyezett a nyugat-európai hűbéri törvényvel, s mint ez a krónikák és egykorú okmányok adataiból is kitetszik. Szempád krónikájában olvassuk p., hogy Váner hűbéri birtok, a melynek II. Leo idejében Vazul volt az ura, ennek gyermek nélkül való elhalálózása folytán visszaszállott a királyra, a ki azt eladta. A főurak valamelyikének vagy valamely szerzetes rendnek adományozott birtok, a megfelelő szolgálat elmulasztása esetében, vissza volt vehető vagy elkobozható. Leo ily okból vette vissza a ciliciai templomosoktól birtokaikat, mert

*) Langlois, Essai historique et critique sur la constitution sociale et politique de l'Arménie (Memoires de l'Académie Impériale des sciences de St. Petersbourg, VII. Serie, Tom. III.) Szentpétervár, 1869.

az antiochiai örökösödési viszály alkalmával a tripolisi gróf pártjához állottak. A Lusignánok idejében, midőn Szisz városán kívül alig néhány omladozó várerőd maradt meg az örmények kezei között, a nemesség is elvesztette minden birtokát s megszűnt létezni, mint külön osztály, midőn a nemzet többi részével egyetemben a muszulman fenhatóság alá került.

A Rupen-ház uralkodása alatt többen a fejedelmi család tagjai közül, hogy sikeresebben ellene szegülhessenek az egyiptomi sultánok hadainak, a pápák segítségéhez folyamodtak még akkor is, midőn a kereszties háborúk iránt való lelkesedés már kialvóban volt. De ezek a közeledési kísérletek nem vezettek tartós eredményhez. Két irány között oszlott meg ez idő tájt Örményország. A Ciliciában, a keresztiesek szomszédságában lakó örmények mindenben követték a nyugati szokásokat, lovagi és hűbéri intézményeket, sőt az egyházi szertartásokat is. Ennek az iránynak lamproni Szt-Nerszesz volt a főképviselője. Irataiban, melyek a kereszties hadjáratok korának és társadalmának érdekes képét tárják elénk, nem szünik meg — olykor saját honfitársainak rovására is, — dicsőíteni a latinokat. A keleti tartományokban egészen más eszméáramlat uralkodott. Itt volt a latin szokások, szertartások és intézmények elleni küzdelemnek s a nemzeti intézményekhez való ragaszkodásnak góczpontja. Szt-Nerszesz avval vádoltatván, hogy előmozdítja az ujitásokat, II. Leo előtt kénytelen volt igazolni magát hosszú apológiában, a mely fenmaradt számunkra. Az örmény egyház fejei a Rupen-ek idejében a patriarchák vagy catholicos-ok, a kiknek székhelye előbb Romgla, utóbb Szisz volt, rendkívüli befolyást gyakoroltak úgy az uralkodóra, mint a népre. Helyük volt a király tanácsában, fontos hivatalokat viseltek s a papság önmagában egyike volt az ország legtekintélyesebb osztályainak. Óriási birtok és vagyon volt a kezei között. Az örmény királyok számos kolostort alapítottak s a papságot várak és városok uraivá tették. Szémpád megemlékezvén ama világi és egyházi méltóságokról, a melyek II. Leo megkoronázásán jelen voltak, felsorolja az örmény főpapság tagjait s birtokaik

számát. A patriarcha egyházi fenhatósága kiterjedt a királyság minden püspökségére, apátságára és templomára. Utána következett rangban: a sziszi érsek, trazargi apát, több város és falú ura; a mámesdiai érsek, az árkágákhini kolostor apátja és ura; az ánázárbe-i érsek, a gazdagthoni kolostor apátja és ura; a lamproni érsek és sêgévrai apát; a tarsusi érsek, Melidás ura; a gaboni püspök, Arékuin ura; és a Médz-Kar-i püspök. Idegen főpapoknak is voltak az országban birtokaik; Szêmpád megemlíté, hogy II. Leo idejében József antiochiai patriarkha tulajdonosa volt Isusza-vánknak, Márás mellett.

Az örményországi egyházi méltóságok nem voltak kizárólag nemzeti eredetűek. Szt-Nerszesz kezdeményezésére több más egyházi méltóság is beillesztetett az örmény egyházi hierarchiába. Az okmányok felemlitik egyebek közt az *electus*-t, a *cantor*-t, a *thesaurarius*-t, a *sacrista*-t. Az Apostolok cselekedetei sz. Ephremtől és Aranyszájú sz. Jánostól származó commentárjainak örmény bevezetése*) említést tesz egy fontos méltóságáról az örmény egyháznak, a felügyelőről (*anbanz*). „Ez a könyv, ugymond, ajánlva van János urnak, I. Héthum király fivérének, az Isten által őrzött Molion várához tartozó kerületek püspökének, a híres és szent kernerri zárda felügyelőjének.“

Lamproni Szt.-Nerszesz „Az egyház intézményeiről való elmélkedései“-ben nagyérdekű rajzát találjuk Örményország vallási állapotainak II. Leo idejében. E korszak alatt, ugymond, a vallási dolgokban egy neme a közönyösségnek, a hitben feltűnő és észrevehető lankaság állott be. Alig telt el hetven év azóta, hogy a frankok megtelepedtek itt (Syriában), a melyet Isten segítségével hatalmukba ejtettek. Megérkezésükkor egész Syria, Coelesyria, Cilicia, Pamphylia és Cappadocia tele volt örményekkel, a kiknek akkoron számos főnökeik és kolostoraik voltak és ezeknek a főnököknek száma azóta nem csökkent. Mindazáltal az egész idő alatt, a mely

*) Velence, a sz. Lázár szigeti nyomda kiad. 1839.

azóta lefolyt, egyikök sem épített a birtokukban levő városokban vagy falvakban templomot Isten dicsőségére, vagy püspöki székhelyet Jézus Krisztusnak és szeretetének reményében. Anazarbe, Szisz s az e két városhoz tartozó vidékek, a melyek ma is örmény uralom alatt állanak, a kerületek nagy számával egyetemben nélkülözik a lelki vezetést, a hitoktatókat, a templomokat és a fényt, mely ezekből származik. A püspökök a kolostorokban laknak s Krisztus nyája nem részesül a pásztor gondozásában. Munkájának egy másik helyén azt mondja sz. Nerszesz, hogy „az örmények hatósága alá tartozó erődített helyek és falvak templomok nélkül voltak az ő idejében s a keresztények sokasága a tudatlanságban elmerülve élt.“

II. Leo bőkezűsége folytán a XII-ik század vége felé tetemesen megszorodott Örményországban a kolostorok száma. Syriai Mihály krónikájában elmondja, hogy ez a fejedelem zárdákat emelt és nagyobbított meg, bőven ellátta azokat minden szükséges dologgal s kőbe vésette a részükre tett adományok jegyzékét. A legnevezetesebb kolostorok közül megemlítettő a trazarg-i, melyet az okmányok conventus trium arcuum-nak neveznek, a főurak és a catholikos-ok temetkező helye.*) Rupen fia, Thorosz restauráltatta ezt a kolostort, mely Szisz közelében feküdt, valamint a környező tölgyfákról Árkhágáchnin-nak (királyi tölgynek) nevezett kolostort is. Vártán a földleírásában megemlékezik Kerner-ről és Keveruhánábádról is. Az előbbeni az ecsmiádzini 7. számú biblia. Kékiratban olvasható idézet szerint Párczêrpért szomszédságában volt.***) Egy másik ecsmiádzini kézirat (a G) sz. megemliti Agner kolostort, melyet II. Leo épített, s a melynek felette szigorúak voltak a szabályai. Itt temették el II. Leót, ugymond Rápun Váhrám, míg Girágosz krónikája szerint csak a belső részei porladoznak a kolostor templomában, testét pedig Sziszben helyezték örök nyugalomra. A többi kolostor közül megemlítettő: Gármér-Vánk (vörös zárdá) Szisz és Márás között; Suger, Raban mellett, a melynek

*) Edessai Mátyás krónikája 291, 320, 445, 1. — Álisán Földrajza 562 l.

**) Brosset, Rapport sur une voyage en Transc. 33 l.

temploma ma is fennáll, s a melynek szerzetesei sz. Vazul rendszabályait követték; Masgévor, melynek szerzetesei a szőrmeztől megfosztott juhbőrt viseltek; Médz-Kár (nagy szikla), több rupeni fejedelem temetkezési helye, stb.

Nemcsak a kolostorok, a templomok is gazdag adományokat nyertek a Rupen-házbeli uralkodóktól. Belsejük drágaszövetekkel drágakövekkel és gyöngyökkel volt elkészítve. Szisz templomai között a királyi palotához épített sz. Zsófia-egyház volt az első, melynek romjait ma Tsanglé-Kilisé-nek (a harang templomának) nevezik. A főváros egy másik, sz. Ecsmiádzin nevű templomát II. Leo építette s Rápun Váhrám szerint eme fejedelem halálakor a jótéteményeinek emlékére is templomot építettek. Tarsusban volt sz. Péter és sz. Zsófia temploma, a melyben II. Leot megkoronázták (ma Uln-Dsami nevű mosea), és az Isten Anyjának temploma, melyet a hagyomány szerint szent Pál apostol építtetett; Adanában a sz. Minas temploma, melyben Ochin alatt az adanai zsinatot tartották, stb.

Syriai Mihály krónikája szerint a syreknek, frankoknak, görögöknek és georgiaiaknak is voltak kolostoraik és püspökeik az ország némely vidékein. Leguien atya feljegyezte Oriens christianus-ában az örményországi görög püspökök neveit és Wilebrand szerint eme különböző hitközségek papságával is érezte II. Leo bőkezűségét. A jacobitáknak Sziszben érsekük volt s több templomuk, melyek egyikét, az Isten Anyjáról elnevezettet 1246-ban Dávid Ignác syr patriarcha alapította, a másikat ugyancsak a XIII-ik században Isa, edessai orvos, a kit I. Héthum udvarához hívott. A frank papság örményországi viszonyairól érdekes feljegyzéseket olvasunk sz. Nerszesznél. „A frankok ugymond rövid idő alatt betöltötték jámborságukkal az általuk megszállott örményországi vidékeket. Márás-ban, ebben a nagy és gazdag városban püspökséget állítottak, Kessunban érsekséget s a környék falvaiban templomokat építettek s papsággal látták azokat el.“ A frankok első egyházi építkezése I. Leo idejéből való, a ki megengedte nejének, Balduin edessai gróf nővérének, hogy kolostort emeltessen a frank szerzetesek számára. Napjainkban nyomai is alig láthatók immár a

frankok, görögök és a többi keresztények eme kolostorainak és templomainak, s jóformán csak Tarsusban és Adaná-ban a hivek adakozásából emelt Orosz- és Franciaország védnöksége alatt álló szerény kápolnáknban végezhetik saját szertartásaik szerint az istentiszteletet.

Dr. Molnár Antal.

Az örmény szabadsághősök.

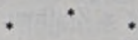

Az utolsó Árpád lelke

Tán akkor szállt az egekbe,
Mikor török-tatár sereg
Kincses Ánit dűlni eredt.

Az örmény had „sárágánnal”
Ajkán harczott a pogánynyal,
Kűzdve végkimerűlésig,
Hűsi halálmegetésig.

S a kegyetlen rabló hordák,
Míg a zsákmányt összehordták:
Vérbe fűlt egy vitéz nemzet,
S hontalanná lettek ezek.

Egy tartomány — örmény Erdély! —
Elkerűlte a végveszélyt,
S Nagy-Örményhon romjaira
Felépűlt Kis-Armenia.

S mire ez is felvirágzott,
Pedig örmény vértől ázott . . .
Im egy rövid század alatt
Rátörtek a barbár hadak.

Czilicziát romba dönték,
Lakosságát űzték — ölték,
S kik éltükért könyörögtek,
Mind rabszűjra fűzték őket.

Földből nőttek ki a hősök,
S mint hajdan a dicső ősök
Vérük onták s annak árán
Védtek Leót büszke várán.

Véres volt rajt' a verejték,
Midőn Leót foglyúl ejték:
Az utolsó örmény királyt,
Kinek sorsa Égbe kiált.

* * *

S ime fél évezred óta
Zsarnokság feldarabolta
Az örmények szép hazáját,
Eltemetve szabadságát.

S türve annyi századon át
A kegyetlen ozmán igát:
Ezertornyú kincses Áni
Az örménynek nem szűnt fájni.

Mese, való vagy csak álom?
Egyik se vagy mind a három?...
Csodás hír kelt szájról-szájra:
Szabadság vár Hájásztánra!

Földből nőttek ki a hősök,
S mint hajdan a dicső ősök
A vitézség drága árán
Küzdtek a jog s Zejthun várán.

S a szászuni vértanú fők
Véres árnya egyre csak nőtt,
Mig ma sápadt gloriában
Nyomor dül a vér nyomában.

Nem mese, de nem is álom:
Harcz folyik az örmény tájon...
Vajjon meddig ontja a vért
Az örmény a szabadságért?

Merza Gyula.

A magyar-örmény nemes családok czímerlevelei.

Közzéteszi: dr. Temesváry János.

XXVI.

— Befejező közlemény. —

Pászákász család.¹⁾

E nemes család czímerszerzője ifj. Pászákász Gergely, marmaros-szigeti kereskedő volt, kit I. Ferencz király Bécsben 1797. június hó 23-án kelt czímerlevelével első nejétől, Bogdánovics Petronillától született Mária leányával, nem különben második nejével, Novák Mária-Annával nemzett Dávid, Jakab, Kajetán és Miklós fiaival, Anna, Józsefa, Janka leányaival s valamennyi mindkét nembeli törvényes utódaival együtt, részint az 1762.-iki tatárbetörés alkalmával Gácsország- és Moldovában ügyesen teljesített kémszolgálatai, részint utóbb a porosz és török háborúk alatt ugyancsak Moldovában szállítói minőségében kifejtett bokros érdemei elismeréseül magyar nemességre emelt. E czímerlevél szövege a következő:

Nos Franciscus Secundus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod Nos cum ad nonnullorum fidelium Nostrorum humillimam supplicationem atque intercessionem Nostrae propterea factam Maiestati, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelium servitiorum meritis fidelis Nostri junioris Gregorii Pászákász, quaestoris oppidi Szigeth in Marmatia, quae idem ad exemplum praedecessorum de publico bene meritorum pro quarumvis circumstantiarum ratione atque occasionum exigentia, cum primis anno millesimo septingentesimo sexagesimo secundo occasione videlicet divulgatae Tartarorum in Hungariam et Transylvaniam irruptionis, ex determina-

---

¹⁾ Jelen művem nagy része már elhagyta a sajtót, midőn a Bécsből e közben az országos levéltárba került Liber Regius átlapozott foliánsai még két czímerlevéllel ismertettek meg, melyeket azonban a nemes családok betürendjének felfogatása nélkül csakis itt záradékol közölhetek.

tione Comitatus de Marmaros cum alio eidem adiuncto socio Marmaross compellato fine explorationis in Gallitiam et Moldaviam exmissus, genuinas eatenus de tempore in tempus relationes suas submitiendo, praeterea sub ultimo Borussico non minus ac altero Turcico utpote bello semet per subministrationem Remundalium non minus equorum ac boum ad rationem praecipue excubantis in Moldavia exercitus caesareo-regii distinguendo, sed et per institutum quoque in partibus eiatis aerario regio multum proficuum commercium, fidelem et utilem patriae civem contestando, sacrae praelibati Regni Nostri Coronae, augustaeque Domui Nostrae Austriacae fideliter ac constanter exhibuit et imdendit, ac in futurum etiam pari fidelitatis et constantiae fervore, uti Nobis de ipso firmiter ac benigne pollicemur, exhibiturus est, ac impensurus; Cum igitur ob id, tum vero ex gratia et munificentia Nostra Caesareo-Regia, qua quosque de Nobis, augustaque Domo Nostra et Republica christiana benemeritos, virtutisque colendae studiosos antecessorum Nostrorum Divorum condam Hungariae Regum exemplo prosequi, eisque certa virtutum suarum monumenta, quae ad maiora quaeque praestanda eos incitare possent, decernere consuevimus, eundem iuniorem Gregorium Pászakász, ac per eum filiam Mariam e prima consorte sua Petronilla Bogdanovics, e secunda vero Maria-Anna Novák filios Davidem, Jacobum, Caetanum et Nicolaum, filiasque Annam, Josepham, et Joannam susceptos et progenitos, haeredesque et posteros suos utriusque sexus universos Dei benedictione in futurum legitime nascituros e statu et conditione ignobili, in qua hactenus perstitisse dicitur, de Regiae potestatis Nostrae plenitudine et gratia speciali eximentes in coetum et numerum verorum antiquorum et indubitatum praememorati Regni Nostri Hungariae, et Partium eidem adnexarum nobilium duximus adnumerandum, cooptandosque et adscribendos, annuentes et ex certa Nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut ipse a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus omnibus illis gratiis, honoribus, indultis, privilegiis, libertatibus, iuribus, praero-

gativis et immunitatibus, quibus caeteri veri, antiqui et indubitati praedicti Regni Nostri Hungariae, partiumque eidem adnexarum nobiles hactenus quomodolibet de iure, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavisi, utunturque et gaudent, uti, frui et gaudere possit ac valeat, haeredesque et posterii ipsius utriusque sexus universi valeant atque possint; In cuius quidem Nostrae erga ipsum exhibitae gratiae et clementiae ac liberalitatis testimonium, veraeque et indubitatae Nobilitatis signum haec arma, seu nobilitatis insignia, Scutum videlicet militare

Pászákász es. címere.

erectum in quatuor areas divisum, in quarum prima et quarta argentea pedem illius campo prasino interoccupante, super quo vir tartarus tunica rubra, calligis coeruleis ac calceis flavis amictus, gladio praecinctus, arcuque a tergo appenso armatus et cidari rubra caput tectus, manuum dextra sagittam fractam cuspide sursum versam gestans, fulvi coloris enervato equo e rupibus pinosis in sinistro scuti latere eminentibus gradienti insidens, in regione cephalica a dextris in prima quidem luna crescente, in quarta vero sole humanam faciem referente rubris comitatus conspicitur. Secunda vero, et tertia area aurea refert patientem super solo prasino bovem fuscum cingulo candido ornatum in latere scuti dextro vexillo ceruleo inscripta aquilla bicipite nigra palatiter terrae infixae sinistrorsum fluitante. Scuto incumbit galea tornearia, coronata, clatrataque seu aperta situ pro more ad dextram obliquo nobilibus concedi solita, in apice Mercurio urgente manuum dextra quatuor spicas tritici aureas, sertumque viride ostentante, sinistra vero proprium sibi caduceum tenente fastigiata. Laciniis hinc argenteis et rubris, illinc vero aureis et coeruleis scuti latera decenter ac venuste exornantibus; quemadmodum haec omnia in principio, seu capite praesentium literarum Nostrarum pictoris edocta manu, propriisque ac genuinis

suis coloribus clarius depicta lucidius ob oculos intuentium posita esse conspicerentur, eidem iuniori Gregorio Pászákász, ac per eum praefatis filiis Davidi, Jacobo, Caietano, et Nicolao, filiabusque suis Mariae, Annae, Josephae et Joannae, Haeredibusque et posteris suis utriusque sexus universis Dei benedictione in futurum legitime nascituris danda duximus et conferenda, decernentes et ex certa Nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut ipse a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus eadem arma, seu nobilitatis insignia more aliorum verorum, antiquorum et indubitatorum praefati Regni Nostri Hungariae, partiumque eidem adnexarum nobilium sub iisdem iuribus, praerogativis, indultis, libertatibus et immunitatibus, quibus iidem de iure vel antiqua consuetudine usi sunt et gavisi, utunturque et gaudent, ubique in proeliis, certaminibus, pugnis, hastiludiis, torneamentis, monomachiis, ac aliis omnibus et singulis quibusvis militaribus et nobilitaribus exercitiis, nec non sigillis, velis, cortinis, aulaeis, annulis, vexillis, clypeis, tentoriis, domibus et sepulchris, generaliter vero in quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae, verae, sincerae et indubitatae nobilitatis titulo, quo eum ab omnibus cuiuscumque status, gradus, honoris, dignitatis et praeeminentiae hominibus insignitum et ornatum dici, nominari, haberi et reputari volumus mandamusque ferre, gestare, ac illis in aevum uti, frui et gaudere possit ac valeat, haeredesque et posterius eiusdem utriusque sexus universi legitime iam nati et in futurum Dei benedictione nascituri valeant atque possint. Imo nobilitamus, damus, conferimus, et concedimus praesentium per vigorem. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes literas Nostras privilegiales secreto sigillo Nostro, quo et Rex Hungariae apostolicus utimur, impendenti communitas eidem iuniori Gregorio Pászákász, ac per eum praenuncupatis filiis Davidi, Jacobo, Caietano, et Nicolao, filiabusque suis Mariae, Annae, Josephae et Joannae, haeredibusque et posteris suis utriusque sexus universis Dei benedictione in futurum legitime nascituris gratiose dandas duximus et con-

cedendas. Datum per manus fidelis Nostri Nobis sincere dilecti spectabilis, ac magnifici Comitis Caroli Pálffy ab Erdőd, perpetui in Vöröskeő, aurei velleris et una insignis ordinis Sancti Stephani Regis Apostolici magnae crucis equitis, Comitis, Posoniensis et Comitatus nominis eiusdem perpetui supremi comitis, Arcisque Nostrae Regiae Posoniensis haereditarii aequae ac supremi capitanei, Cameraarii, consiliarii que Nostri actualis status intimi, Curiae Nostrae Regiae per Hungariam Magistri, nec non per idem Regnum Nostrum Hungariae aulae Nostrae, prout et dicti ordinis Sancti Stephani Cancellarii in Archiducali Civitate Nostra Vienna Austriae, Die vigesima tertia mensis Junii, Anno Domini Millesimo septingentesimo nonagesimo septimo, Regnorum Nostrorum Romani quinto, Hungariae vero, Bohemiae et reliquorum anno sexto. Reverendissimis, Illustrissimo, Reverendis item ac Venerabilibus in Christo patribus Domino Josepho e Comitibus de Batthyán perpetuo in Némethujvár SRE. Cardinale ac S. R. I. principe Strigoniensis et altero Comite Ladislao Kollonich de Kollegrad Colocensis et Bacsensis canonice unitarum metropolitanarum ecclesiarum archiepiscopis, Comite Carolo Eszterházy de Galantha Agriensis, Andrea Bacsinszky graeci ritus catholicorum Munkácsiensis, Matthaeo Francisco Kerticza Bosnensis seu Diakováriensis et Sirmiensis, Josepho Bajzáth Veszprimiensis, Joanne Szily Sabariensis, Emerico Krisztovics Csanadiensis, Antonio L. B. Andrásy de Szent-király et Krasznahoka Rosnaviensis, Comite Ignatio de Batthyán perpetuo in Némethujvár Transsylvaniensis, Comite Paulo Eszterházy de Galantha Quinqueecclesiensis, Maximiliano VerhovácZ Zagradiensis, Josepho Fengler Jaurinensis, Francisco Xaverio Fuchs Nittriensis, Joanne e Comitibus de Réva Scepusiensis, Ignatio Darabanth graeci ritus catholicorum Magno-Variadiensis, Joanne Jessich Segniensis et Modrussiensis, seu Corbaviensis, Nicolao Milassin Albaregalensis, Sylvestro Bubanovich gr. ritus catholicorum Crisiensis, Sedibus Neosoliensi, Magnováriensi et Vacienti vacantiibus, Josopho Pierer de Hodos consecrato Tinniniensis, Nicolao Konde de Poka-Telek consecrato Belgradiensis

et Samandriensis, Comite Sigismundo Keglevich de Buzin
 clecto Makariensis, Gabriele Szerdahelyi de Nittra-Szerda-
 hely clecto Corczolensis, Paulo Rosos de Szent-király
 Szabadgya electo Ansariensis ecclesiarum episcopis ec-
 clesias Dei feliciter gubernantibus, Serenissimo item Ar-
 chiduce Austriae Domino Josepho, Regni Nostri Hun-
 gariae Palatino et Locumtenente Nostro Regio, nec non
 Spectabilibus ac Magnificis Petro Végh Judice curiae
 Nostrae Regiae, Comite Joanne Erdődy de Monyorókerék
 Regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae ac Slavoniae
 Bano, Comite Josepho Majlath de Székhely Tavernico-
 rum, Comite Leopoldo Pálffy ab Erdőd Janitorum, ante-
 lato Comiti Carolo Pálffy ab Erdőd Curiae, Comite Fran-
 cisco Zichy de Vásonkeő Pincernarum, Comite Josepho
 Georgio de Batthyán perpetuo in Némethujvár Dapiferorum,
 Comite Josepho Keglevich de Buzin Agazonum, Comite
 Josepho Csáky de Keresztszegh Cubiculariorum Nostro-
 rum Regalium per Hungariam Magistris, Capitaneatu
 Nobilis Turmae Nostrae praetoriae Hungaricae vacante,
 ac praelibato Comite Carolo Pálffy ab Erdőd Comite Po-
 soniensi, caeterisque quam plurimis saepefati Regni Hun-
 gariae Comitatus tenentibus et Honoribus.

Franciscus m. pr.

Comes Carolus Pálffy m. pr.

Alexius Névery m. pr. ¹⁾

A Pászákász család nemesi czímere tehát a kö-
 vetkező: Négyelt pajzs, melynek első és negyedik ezüst
 mezejében fenyves sziklák mögül zöld talajon, sötét színű
 paripán jobbra haladó, vörös mezbe, kék nadrágba öl-
 tözött, vörös kalpagú tatár felemelt jobbában nyilvesz-
 zőt tart. Az első mező felső jobb szögletében növekvő
 vörös hold, a negyedikben pedig emberi arcához hasonló
 vörös nap ragyog. A második és harmadik arany mező-
 ben a zöld talajba függőlegesen szúrt és kétfejű fe-
 kete sassal megrakott kék zászló mellett balra fehér he-
 vederrel átkötött barna ökör legel. Sisakdisz: koronából
 kinövő szárnyassisaku Merkur baljában szokásos botját,

¹⁾ A Liber Regius 59. köt. 482—486 l. másolatból.

jobbában pedig zöld koszorút és négy arany buzakalászt tart. Foszladékok: jobbról vörös-ezüst, balról kék-arany.¹⁾

Petraskó család.

E nemes család czímerszerzője Petraskó Gergely, marosvásárhelyi magyar-örmény kereskedő volt, kit I. Ferencz király Bécsben 1831. augusztus 10-én kelt adománylevelével a biharmegyei dobresti uradalomnak 13861 frt. 20 kr. összeg árán történt megvétele alkalmából összes hozzátartozóival és mindkét nembeli törvényes utódaival együtt nemesi rangra emelt. E királyi adománylevelél így hangzik:

Nos Franciscus Primus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: quod Nos cum ad nonnullorum fidelium Nostorum humillimam supplicationem, Nostrae propterea factam Maiestati, tum vero benigne attentis et consideratis integra fide, et fidelitate fideliumque ac utilium servitorum meritis fidelis Nostri Gregorii Petraskó, Civis, et quaestoris Maros-Vásárhelyiensis pro varietate temporum comparatis, ac in posterum (uti Nobis de ipso firmiter, ac benigne pollicemur) fidelitatis et constantiae fervore comparandis, possessionem cameralem Dobrest comitatus Bihariensi ingremiatam, iam pridem ad iurisdictionem sacrae Regni Nostri Hungariae Coronae, quin et actuale Fisci Nostri Regii possessorium devolutam, actuque benignae collationi et dispositioni Nostrae Regiae obnoxiam, totum item et omne ius Nostrum Regium, si quod in praeattacta possessione Dobrest etiam aliter qualitercunque haberemus, aut eadem et idem Nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concerneret Maiestatem, simul cum cunctis eiusdem utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, foenetis, foenilibus, sylvis,

¹⁾ Nagy I. (i. m. IX. köt. 130. l.) és Siebmacher I. (i. m. IV. köt. 483. l.), kik azonban a sisakdiszben csak három kalászláról tudnak, szintén közlik e czimert.

nemoribus, montibus, collibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis; iure item montano: aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, pisciumve clausuris, paludibus et aquarum decursibus, hortis, molis, molendinis et eorundem locis braxatoriis, educillis item et macellis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eandem possessionem Dobrest praefato comitatu Bihariensi adiacentem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub metis et limitibus in metalibus literis occasione resignationis huius possessionis confectis, Datum septimae septembris Anni millesimi octingentesimi vigesimi primi praeseferentibus et resignatorio instrumento, in camerali archivo asservato sub Litera B. adiacentibus, designatis et deductis, eidem Gregorio Petras kó erga effective aerario Nostro Regio illatam praeattractae possessionis tredecim mille octingentorum sexaginta unius florenorum, viginti crucigerorum conventionalis monetae, aestimationalem summam, eiusdemque sexus masculini haeredibus perennaliter, foeminei sexus descendentibus vero iure duntaxat inscriptio, ad vires videlicet supra expositae 13861 flor. 20 cr. conv. mon. efficientis aestimationalis summae, valoris item utilium aedificiorum et meliorationum, non ex ipsa soli natura provenientium, sed sumptibus procurandarum suoque tempore debite legitimandarum, detractis praeve, si quae per impetrandem, vel eius successores masculos possessioni huic superinducta fuerint, oneribus, benigne dederimus, donaverimus, et contulerimus; imo damus, donamus et conferimus iure quo supra utendum, tenendum, possidendum, pariter et habendum (salvo iure alieno, praesertim ecclesiarum Dei) harum Nostrarum secreto sigillo Nostro, quo ut Rex Hungariae apostolicus utimur, in pendenti communitarum vigore et testimonio Literarum, quas Nos in formam privilegii Nostri Regii redigi faciemus, dum eaedem Nobis in specie fuerint reportatae. Et siquidem praenominatus Gregorius Petras kó eiusdemque haeredes et posterius utriusque sexus universi legitime iam nati et in futurum Dei benedictione nascituri, virtute praesentium Nostrarum be-

nignarum literarum donationalium in coetum et numerum verorum ac indubitatorum praedicti Regni Nostri Hungariae et partium eidem adnexarum nobilium iuxta titulum 4. part. 1. suapte cooptarentur et adscriberentur, ac a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus omnibus illis gratiis, honoribus, indultis, privilegiis, libertatibus, iuribus, praerogativis, et immunitatibus, quibus reliqui veri, antiqui et indubitati repetiti Regni Nostri Hungariae, partiumque eidem adnexarum nobiles hactenus quomodolibet de iure, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavisii, utunturque et gaudent, usuri, fruituri et gavisuri essent; hinc in ulterius Nostrae erga eundem Gregorium Petraskó gratiae, clementiae et liberalitatis testimonium, veraeque et indubitatae Nobilitatis signum haec arma, seu nobilitatis insignia: Scutum videlicet militare erectum, sinuatim in cuspidem vergens, horizontaliter et in superiori parte perpendiculariter sectum, in cuius superiori dextra area auro tincta aquila nigra rostro aperto, lingua rubra protensa, alis expansis, pedibus protensis, cauda explicata; in superiori sinistra vero cyaneo tincta tres numi argentei, in inferiori area demum diagonali dextra linea secta, in superiori parte argento tincta caduceus mercurii alis candidis duobus viridibus in eo serpentibus iuxta diagonalem ductum dispositus, in inferiori parte autem rubro tincta stella aurea conspiciuntur.

Petraskó es. czimere.

Scuto incumbit galea tornearia, coronata clatrataque seu aperta, auro reducta, purpura suffulta, ac monili circumducta, super corona brachium incurvatum armatum, iuncturis auro reductis, vola nuda gladium incurvatum capulo aureo; laciniis seu lemniscis a summitate galeae per utrumque scuti latus hinc cyaneis et aureis, illinc argenteis et rubris venuste defluentibus, ipsumque scutum decenter exornantibus. quemadmodum haec omnia in principio seu capite praesentium literarum Nostrarum pictoris

edocta manu, propriisque et genuinis suis coloribus clarius depicta conspicerentur, eidem Gregorio Petras kó eiusdemque haeredibus et posteris utriusque sexus universis legitime iam natis, et in futurum Dei benedictione nascituris, danda duximus et conferenda, decernentes, et ex certa scientia Nostra animoque deliberato concedentes, ut ipse a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus eadem arma, seu nobilitatis insignia more aliorum verorum, antiquorum et indubitatorum praelibati Regni Nostri Hungariae, partiumque eidem adnexarum Nobilium sub iisdem iuribus, praerogativis, indultis, libertatibus et immunitatibus, quibus iidem natura, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavisi, utunturque et gaudent, ubivis in proeliis, certaminibus, pugnis, hastiludiis, torneamentis, monomachiis, ac aliis omnibus et singulis quibusvis militaribus et nobilitaribus exercitiis, nec non sigillis, velis, cortinis, aulaeis, annulis, vexillis, clypeis, tentoriis, domibus et sepulchris, generaliter vero in quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae, verae, sincerae et indubitatae Nobilitatis titulo, quo eum ab omnibus cuiuscunque status, gradus, honoris, dignitatis et praeeminentiae hominibus insignitum et ornatum dici, nominari, haberi et reputari volumus mandamusque ferre, gestare, ac illis in aevum uti, frui et gaudere possit ac valeat, haeredesque et posteris eiusdem utriusque sexus universi legitime iam nati et in futurum Dei benedictione nascituri valeant atque possint. Datum per manus fidelis Nostri Nobis sincere dilecti spectabilis ac magnifici Comitis Adami Reviczky de Revisnye, insignium ordinum sancti Stephani Regis Apostolici magnae crucis, Leopoldi item imperatoris et Regis Sardinici sancti Mauriti et Lazari magnae crucis in adamantibus equitis, Camerarii et actualis intimi status consilarii Nostri, Curiae Nostrae Regiae per Hungariam Magistri, Comitatus Borsodiensis supremi Comitis, nec non per idem Regnum Nostrum Hungariae aulae Nostrae, prout et insignis ordinis sancti Stephani regis apostolici cancellarii, in Imperiali urbe Nostra Vienna Austriae, die decima nona Mensis Augusti, Anno Domini millesimo octingentesimo

tesimo trigesimo primo, Regnorum Nostrorum Hungariae, Bohemiae et reliquorum anno quadragesimo.

Franciscus m. pr. Comes Adamus Reviczky m. pr.

Antonius Hadáry m. pr.¹⁾

A Petráskó család nemesi címere tehát a következő: A vágott pajzs felső hasított részének jobb oldali arany mezejében kiterjesztett szárnyu és kinyujtott körmű, jobbra néző egyfejű sas, a bal oldali kék mezőben pedig három (2, 1) ezüst pénz tündöklök; a jobb haránt vonallal vágott alsó mező jobb vörös alsó felében hatágu arany csillag, bal ezüst felső felében végül a haránt vonal irányában fekvő, két zöld kigyóval körülfont szárnyas merkurbot látható. Sisakdisz: arany koronán könnyöklő pánczélos jobb kar kivont, aranymarkolatu görbe kardot villogtat. Foszladékok: jobbról kék-arany, balról vörös-ezüst.²⁾

Segélyt!

Hol esőndes béke, nyugalom honolt,
Kelet szép földén, örmény hazában, —
Hol a boldog családi élet virult,
S a nép munkával, buzgó hitben élt,
Ott ádáz vihar dul, s vad harezzi zaj...

S a békés jámbor jó örmény nemzet,
Lelánczolt sasként türte az igát, —
Zsarnok önkényt nem birva már többé
Elhagyott törzshelyt oltárt és imát;
Hareztusára kelt, kivívni jogát!

S ottan, hol béke lakta volt a ház,
Férfi, nő járt munka, s vallás után,
Nyomor ütött tanyát és pusztulás,
S a szabad örmény nép nem lel hazát,
Keresi és nem találja szent jogát.

¹⁾ Liber Regius 59. köt. 790—792. lapjairól vett másolatból.

²⁾ Nagy I. és Siebmacher I. i. m. e címert figyelmükre nem méltatják.

Aggok csoportja, férfiak serege,
Nők, gyermekek, — mind-mind segélytelen,
Kitéve inség és szenvedésnek,
Világá bujdosni mind kénytelen...
Segélyt kérnek: segítsünk ezeken!

Segélyt, mely minden könnyet letörül,
Segélyt, mely enyhít bánatot, panaszt,
Eszközben, módban nem válogatva
Gyorsan siessünk megadni azt!
Enyhítve küldeni részükre a vigaszt.

S ha a sors üldözte ős-nemzetért
Nemes szivekből jön az áldozat,
Akkor eltűrjük az élet terhét,
S feltalálják a nyugalom honát: —
Áldásos lesz akkor az adomány!
Segélyt, az üldözötteknek tehát!

Mihályf Imre.

Egy francia bíbornok körlevele,

az örményországi inségesek érdekében.

Perraud francia bíbornok, Autun, Chalon és Macon püspöke körlevelet bocsátott ki folyó év jan. 22-én kerülete lelkészkező papságához és hiveihez, hogy az örményországi inségesek számára gyűjtést eszközöljenek. Itt közöljük körlevelét egész terjedelmében, mely röviden és hűen festi Örményország jelen siralmas helyzetét:

* * *

Szeretett testvéreim!

Nehéz nyomor kiáltása hallszik el hozzánk, mely fájdalmat és részvétet gerjeszt sziveinkben! Örményország, az ozmán birodalom uralma alatt álló Kis-Ázsia e-

gyik tartománya, iszonyú vérengzéseknek lett színhelyévé. Legbiztosabb forrásokból értesültünk e vérengzések-ről, melyek az 1860-diki szíriai szomorú mészárlásokra emlékeztetnek, s melyek az európai nagy hatalmak közvetlen beavatkozását sürgették.

Bujtogatások és izgatások következtében, — melyek származásának és természetének kutatásába e helyen nem bocsátkozom, — törökökből és kurdokból álló rablóbandák támadták meg Örményország keresztény falvait. Halálfenyegetésekkel kényszerítették a vadállatként üldözött és szorongatott lakosságot, — Krisztus hitének megtagadására. Sokan, kik kézszebbek voltak meghalni, mint hitüket megtagadni, vértanúi halállal mulak ki, Jézus Krisztus nevéből való mást téve. Mások pedig rémületökben, hogy a hajmeresztő kegyetlenkedéseket kikerülhessék, a mohamedanizmus hívei lettek.

Asszonyokat, kik hajukból megfosztva, a legilletlenebb és undokabb bánásmódban részesültek, — gyilkoltak le a török és kurd rablóbandák; kisdud csecsemőket tiportak szét, ütöttek falakhoz, vagy fojtottak meg bölcsőjükben.

Városokban a keresztények házait kizsákmányolták, üzleteiket kirabolták, pénzszekrényeiket feltörték, és a mit tűz meg nem emészthetett, azt ők ragadták el. Hasonló módon bántak el a kisebb-nagyobb falvak szegény lakóival is: a tél napjaira gyűjtött élelmüket, szarvasmarháikat, ruhaneműiket... rabolták el.

Megbízható adatok szerint hatvanezer-nél (60,000) többre tehető azon keresztény örmények száma, kik a törökök és kurdok mészárlásainak lettek áldozataivá. Ez összeghez nemsokára hozzá kell adnunk még azok számát is, kiket ama jéghideg hegyek közt, hova a mohamedánok vérengző fanatismusa elől menekültek, a fagy és éhínség ragad majd magával.

Főtisztelendő Charmetant úr, keleti iskoláink felügyelője, fölhívást intézett a katolikus Franciaországhoz,

mire válaszul mintegy előlegként 1000 frankot azonnal el is küldöttünk.

Részemről én is hozzátok fordulok, szeretett testvéreim, ne tagadjátok meg könyöradományaitokat örményországi inséges testvéreinktől!

E siralmas állapot, melynek jelenleg ki vannak téve, csaknem szószerint idézi vissza emlénkbe ama szenvedések szomorú képét, melyeket az ószövetségi időkben viseltek azok, kik az igaz Isten imádását minden földi szenvedés fölé helyezték. „Mások pedig — mondja szent Pál a zsidókhöz írt első levelének 11. fejezetében, — gyalázatot és vereséget szenvedtek, azonfölül bilincseket és tömlőczöt. Megköveztettek, kettévágattak, megkísértettek, kardra hányatván, meghaltak; szerte bujdosnak (t. i. kik a haláltól megmenekülhettek) juh- és kecskebőrökben, szükölködvén, szorongattatván, nyomorogván. Kikre nem volt méltó e világ, bolyongtak a pusztákban és hegyeken, barlangokban és a föld üregeiben.“

Más időkben nem nézte Európa közönnnyel az emberiség és kereszténység ily meggyaláztatásait: mint az elnyomottak védője, minden késedelmezés nélkül teljesítette kötelességét, s használta fel hatalmát a gyöngébbek szent jogainak megvédésére.

Mi pedig, szeretett testvérek, kiknek sem a politika rugói nincsenek kezeinkben, s kik sem a kormányok eszközeivel nem birunk, egyebet nem tehetünk, mint imádkozzunk, hogy ne feledkezzék meg hazánk azon szent hivatásáról, melyet a hit századai a keresztes háborúk óta reáruháztak. Hisz még nem aludt ki a Keleten sem Bouillon Gottfried, sem konstantinápolyi Potoin, sem felséges Szent-Lajosunk dicső emléke: most is valahányszor üldözést szenvednek, önkénytelenül nyujtják Franciaország féle esdeklő kezeit ama távoli vidékek keresztény népei.

Imádkozzunk azon sok ezer halott lelkeért, kik csak ezelőtt néhány héttel estek el a gyilkolók csapásai alatt!

Siessünk segítségükre azon kis-ázsiai szerzeteseknek és apáczáknak, kik számos menekültöt fogadtak be zárdáikba, és működünk velök együtt közre, hogy a megél-

hetésükre legnélkülözhetetlenebbekről gondoskodva, őket a biztos haláltól megmenthessük!

Megyém keresztény hivei. — kik azon kiváltságban részesültetek, hogy két évszázaddal ezelőtt épen e helyen méltóztatott az isteni Üdvözítő az emberi nem iránti irgalmát oly megható jelenetekben és élő szavakban kinyilvánítani, — legyünk mi is azok között, kik majd egykor vallásos áhitattal fogják Jézus szentséges szívétől hallani: „Megkönyörülök e népen.“ Nyujtsunk hát némi vigaszt örményországi inséges testvéreinknek!

Azon kérést intézem a főtiszt. főesperes urakhoz, sziveskedjenek vagy azon vasárnap, melyen e leveletem olvassák, vagy a következő vasárnapon (amint alkalmasnak tartják) föl hívni hiveiket, hogy siessenek könyöradományaikkal Örményország inséges keresztényeinek felsegélésére; gyűjtéseik eredményét pedig lehetőleg minél hamarább sziveskedjenek a püspöki kancelláriának beküldeni.

Marseillel „Armenia“ után

Voith Antal.

* * *

Az örményországi inségesek javára Szamosújvár város közönsége ezer (1000) frtot szavazott meg. A Bárány Lukács, Florián János és Szongott Kristóf személyében kiküldött bizottság pedig, mely gyűjtő-ivének homlokára e szavakat tette: „Nagy nyomorral küzdő örményországi szerencsétlen testvéreink kimondhatlan inségének némi enyhítésére gyűjt a városi közgyűlés által kiküldött alólirt bizottság — könyöradományokat“ — a következő eredménnyel járt el megbízatásában. (Ide írjuk az adományozók neveit és az adott összegeket az aláírás sorrendjében):

Bárány Lukács 25 frt, Florián János 25 frt, Szongott Kristóf 25 frt,*) Placsintár Dávid 40 frt, Gajzágó Ferencz 25 frt, Szabó János püspök 10 frt, Aján Joachim 3 frt, Csász János 3 frt, Szappanyos Paulin 1 frt 60 kr., László Lajósné 2 frt, dr. Schnell Károly 4 frt, Papp testvérek 50 frt, Bogdánfi István 10 frt, Novák Lajos

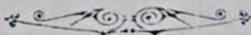
*) Szongott, Mozián Váhannak is, ki szintén az inségesek javára gyűjtött, adott 20 frtot és így az itt említett ezébra összesen negyvenöt (45) frtot adott.

1 frt, dr. Simay János 10 frt, Gajzágó János 10 frt, özv. Nyegrutz Kristófné 5 frt, Kovrig Simon 5 frt, Cheul Dani 2 frt, Duha Bálint 20 frt, Tüzes testvérek 20 frt, özv. Voith Jánosné 25 frt, Novák Gergely 10 frt, dr. Bányai Kristóf 5 frt, id. Duha Kristóf 5 frt, Murádin Sándor 3 frt, özv. Tódorfy Kristófné 4 frt, id. Temesváry István 5 frt, Ázbej R. Jakab 10 frt, Nuridsán János 3 frt, László József 20 frt, Merza János 10 frt, dr. Zakariás József 15 frt, Czetz Emánuel 3 frt, Czetz Lukács 2 frt, Zachariás József 2 frt, özv. László Jánosné 5 frt, Kapatán Márton 5 frt, Papp Tivadar 4 frt, dr. Mártonfi Lajos 3 frt, Esztegár László 3 frt, Haragay Antal 5 frt, Gajzágó Gizella 10 frt, Moldován Emánuelné 2 frt, Bulbuk Kristóf 2 frt, Páll testvérek 2 frt, Esztegár János 1 frt, ifj. Temesváry István 5 frt, Dobos Joachim 5 frt, Osztián Kristóf 1 frt, Duha János 1 frt, Ábrahám Zachar 1 frt, Tódorfy Lukács 3 frt, Kopár Kristóf 50 kr., Govrig Tivadar 1 frt, Florián Jakab 2 frt, Czetz Zachariás 3 frt, Bándi Béla 1 frt, Placsintár Lukács 1 frt, Belesug Gerő 1 frt, id. Esztegár Gerő 1 frt, özv. Florián Antalné 3 frt, Perint Jakab 2 frt, Nits Tamás 1 frt, id. Bodor Bertalan 2 frt, Cheul testvérek 2 frt, Placsintár Kristóf 2 frt, dr. Temesváry János 2 frt, Merza Emánuel 3 frt, Lengyel Ödön 2 frt, Hárib Márton 1 frt, Esztegár Tódor 5 frt, Nyegrutz Dani 5 frt, Moldován Simon 5 frt, Sáhín Márton 5 frt, Buzeskó Antal 1 frt, Voith Bogdán 2 frt, Esztegár Gerő 50 kr., Osztián Antal 1 frt, Florián Márton 5 frt, Nuridsán Antal 1 frt, Bocsaézi Andás 2 frt, Placsintár János és Gergely 2 frt, Bárány Márton 2 frt, Placsintár Jánosné 1 frt, özv. Osztián Vártánné 1 frt, Urmánczi Ávedum 1 frt, Urmánczi Kristóf 1 frt, Placsintár Domokos 1 frt, Szenkovics András 1 frt, Kineses Mihály 1 frt, Bátrin Kristóf 2 frt, Ászlányi János 2 frt, Kineses Joachim 2 frt, Alexa Bogdán 1 frt, Korbuly Dávid 1 frt, Sáhín Kristóf 1 frt, Áján Lukács 1 frt, Kesotán Tódor 1 frt, Perint Kristóf 1 frt, Amirás Mócsi 3 frt, Kehes József 1 frt, Kätteró Mócsi 1 frt, Haraga Ferencz 1 frt, Voith Miklós 5 frt, Alexa Tódor és Miklós 2 frt, özv. Govrik Tódorné 2 frt, özv. Turesáné D. Minka 2 frt, özv. Szappanyos Tódorné 2 frt, Novák Antal 5 frt, özv. Simay Antalné 2 frt, Merza Joachim 1 frt, Csáusz Dániel 2 frt, id. Murádin Péter 1 frt, Osztián E. Márton 1 frt, Simay Márton 1 frt, Florián Antal 1 frt, Duha Kristóf ifj. 1 frt 50 kr, Szongott Vilibáld 1 frt, Kepri József 1 frt, Pap Dávid 1 frt, Szamosújvári takarékpénztár-részvénytársaság 50 frt, Simay Tódor 1 frt, Simay-Csáusz Katalin 2 frt, Görög Kristóf 50 kr, Nuridsán Simon 50 kr, Sáhín Péter 50 kr, Alexa Tamás 20 kr, Beltegár Péter 20 kr, Turányetz Antal 20 kr, Zábulik Jenő 1 frt, Lengyel Miklós (csehi) 1 frt, ifj. Turesa Lukács 1 frt, Burgya János 1 frt, Páll Gergely 1 frt, Beteg János 1 frt, Voith Gergely 1 frt, Gopcsa Joachim 1 frt, Cheul Antal 1 frt, id. Lengyel Miklós 1 frt, özv. Bányai Tivadarné 5 frt, Dr. Fogolyán Tivadar 1 frt, özv. Hermanne 1 frt, Esztegár Antal 1 frt, Bárány István 1 frt, Zeffler Lukács

80 kr, Szácha Jakab 2 frt, Pakulár Antalné 50 kr, Zachariás Kristóf 1 frt, Szamosújvári kisegítő-takarékpénztár részvénytársaság 25 frt, Drágomán T. Antal 2 frt. Összesen 705 frt 50 kr. szóval hétszázöt frt és ötven kr.

Eseken közül adakoztak még: Dr Molnár Antal képviselő 20 frt, dr. Kábdebó Ferencz (Maros-Vásárhely) 5 frt, Merza Gyula (Kolozsvár) 5 frt. — A derék Fáraó Simon szépvízi örmény kath. plebános gyűjtésének eredménye, mit ott helyt Csik-Szépvízen gyűjtött, következő: Fáraó Simon 10 frt, Fejér Miklósné 2 frt, id. Zakariás Lukács 5 frt, Zakariás Izsák 5 frt, Dájbukát Dávid 2 frt, ifj. Zakariás Lukács 1 frt, Fejér János 2 frt, id. Dájbukát Antal 2 frt, Zakariás Jakab 2 frt, N. N. 1 frt, Zakariás Kristóf 5 frt, özv. Száva Kajétánné 2 frt, Fejér Jakab 2 frt, Száva Antal 1 frt, dr. Zakariás Istvánné 2 frt, Miklós József (Mártoné) 1 frt, Zakariás L. Antal 2 frt, Szebeni Péterné 2 frt, Dobál testvérek 1 frt, Graef Andrásné 50 kr., Dániel Antal 1 frt, ifj. Dájbukát Antal 2 frt, Dziátkievits János 1 frt, Ösz Mihály 50 kr., Potoczky Alajos 1 frt, Szentpétery Margit 1 frt, Zakariás Péter 1 frt, Jakab János 1 frt, özv. Zakariás Zakariásné 1 frt, Eszenyei Mihály 1 frt, Tamás János 50 kr., Szabó Béni 50 kr., Sthulmüller Antal 1 frt, özv. Császár Mártonné 1 frt, özv. Teuts Sámuelné 1 frt, Szebeny András 1 frt, Potoczky Antal 1 frt, Potoczky Antalné 2 frt, Száva Kristóf 5 frt. Szentháromság segélyegylet 100 frt. Összesen 174 frt (százhetvennégy frt). — Tehát Szamosújvár város adományával (1000 frt) együtt eddig begyűlt 1909 frt 50 kr. az az ezerkilencszázkilenc frt és ötven kr.

Kisebb közlemények.

Segély az örményeknek. A bécsi mechithárista kongregáció kezdeményezése folytán az osztrák fővárosban is gyűjtés indulván meg a keleti örménység felsegélésére, az adakozók sorát maga a császár, I. Ferencz József Ő Felsége nyitotta meg, — a magyarok királya! Vajha a magyar társadalomnak keresztényileg gondolkozó és érező elemei a magyar székesfővárosban is, az angol, francia és más nemzetek, valamint a Pápa és az Uralkodó által nyújtott nemes példát követve, minél szélesebb körben eszközölt segélyezéssel sietnének a Keleten tüzzel-vassal elnyomott örmény kereszténység jelenlegi nyomorának megenyhítésére!

Örmény vértanú. Csodáljuk a kereszténység első századaiban a Krisztus hiteért elvérzett martirok lelki erejét, hősi elszántságát és nagy kegyelmét, mely a legnagyobb kínzások elviselésére képeské tette őket. És ime a Nerók, Diocletianok korszaka ismétlő-

dik Armeniában: százával dobják el maguktól a vallásukhoz híven ragaszkodó örmények a nyomorult életet, egy boldogabb élet reményében: a mennyország örömeiért. Állításunk bebizonyítására a sok közül ime két példa: Chárpert városában Der-Ohánnesz paphoz mennek a törökök és így szólanak: „Szelaveth gethir“ (tégyy vallást az islamról). De a pap keresztet vet magára: „Az Atyának, Fiúnak és Szt-Lélek Istennek nevében;“ azután térdre borul és elkezd ájtatosan imádkozni. Azonban a hóhérok nem engedik, hanem jobbkarát darabokra vagdalják. Most újra felszólítják, hogy térjen át a török vallásra. Erre a szilárd elhatározású pap ég felé emeli még ép balkarját és így könyörög: „Atyám bocsáss meg ezeknek, mert nem tudják, hogy mit cselekesznek.“ Őtüstént felkonezolták. — A másik eset is Chárpertben történt. Der-Hágop papnak azt parancsolják, hogy: „Tagadd meg vallásodat.“ Allahé bilirim ve phejghamberleri hak thanërem — válaszolt. Erre 50 katoná megfogja, levetkőzteti és csak lábravalóban kihurczolja lakásából. „Ha nem leszesz hit-tagadó, megölünk.“ „Én csak az én Istenemet ismerem.“ Most nagy kínzások közt kivégezték. — Melyik európai nemzet tud vallásáért meghalni kész ilyen vértanúkat felmutatni, mint az örmény?

Az első magyar parlament, a népképviselési alapon szervezett 1848—49-iki pesti országgyűlés képviselőházának volt tagjai közül — mint írják — még csak tizenheten vannak életben; s azok a millenium ünnepére testületileg szándékoznak Budapesten megjelenni. E tizenhét tag közül egyik örmény: a szamosújvári kerület volt képviselője, Simay Gergely, — ki a történeti jelentőségű első magyar képviselőháznak legfiatalabb tagja volt, — az akkori ugynevezett demokraták pártjához tartozott. Némely lap az élők közé sorozza volt másik képviselőnket is, Korbuly Bogdánt, ki még 1893. febr. 3-án hunyt el itt Szamosújvárt 92 éves korában.

Örmény, mint árúczikk. Kegyes olvasó, e címet látván, ne gondold, hogy itt valami olyan külföldről hozott czikkéről lesz szó, mit az örmény kereskedő hozott forgalomba. Nem; itt arról szólok, hogy az örményt úgy árulják, mint a portékát. A Marseilleben megjelenő „Soleil du Midi“ lap ján. 16-iki száma mondja: „Lapunk szerkesztője találkozott a Syria- és Egyiptomból jövő „Senegal“ nevű gőzhajó hozta néhány úttassal, kik beszélték, hogy együtt utaztak az alexandriai francia konsullal Alexandriától mintegy 6 kilométernyi távolságra és ott csodálatos kereskedésnek voltak szemtanúi: a törökök árulták az általuk elrabolt örményeket. Egy örmény leányt 600 frankért árultak, egy örmény ifjú ára 100 frank. „Vajjon ezen szégyenletes kereskedés megvédése végett értettek egyet az európai hatalmasságok akkor, midőn abban állapotok meg, hogy Törökország épségét még fentartják?“

Az örmény katolikus autonomia. Az „Orsz. Ért.“-ből veszszük a következő sorokat: A katolikus autonomia országosan keresztül viendő szervezése, illetőleg a katolikus kongresszusnak

kilátásba helyezett egybehívása közeli és kedvező alkalmat nyújtván az erdélyrészi örmény katolikus egyház híveinek is arra, hogy az 1868-ik évi unio-törvényben törvényhozásilag biztosított önkormányzati jogaiknak érvényre emelkedését vegre-valahára megvalósítsák, — ezzel együtt alkalmasint a fennállott szamosújvári örmény katolikus püspökség helyreállításának a viszonyok által oly soká háttérbe szorult kérdése is újabb aktualitást nyer. Ekként az országgyűlés képviselőházának örmény tagjai a különböző politikai pártokon azon helyzetben lesznek, hogy annak idején a magyar-örménység ez egyetlen, — kizárólag egyházszervezeti téren mozgó — sérelmének orvoslása érdekében egyöntetű magatartást fognak követhetni oly czélból, hogy a magyarroni örmény egyház is elnyerhesse végre az egyházi és országos törvény szerint őt jogosan megillető autokephal szervezetét, a melyet részére a magyar országgyűlés becikkelyezni már negyedszázaddal ezelőtt jónak látott, a kimondott elvet azonban mindeddig gyakorlatilag nem érvényesítette. E törvényezikk 14. §-ának tenyleges keresztülvitele az örmény katolikus egyház híveire nézve magyar nemzeti szempontból is annival kivanatosabbnak látszik, mivelhogy Erdély latin szertartású püspöke az örmény papok felszentelésére jurisdictional nem bírván, a ritus és lythurgia különbözőségénél fogva az örmény egyház papjai Magyarországon nem, csakis a külföldön nyerhetik el a papi ordinátiót.

Irodalom és művészet.

„Szamosújvár, a magyar-örmény metropolisz” írásban és képekben örményül. Lapunk szerkesztőjének ezen művét, mit a magyar sajtó osztatlan méltánnyal fogadott, Govrik Gergely mechithárista atya örményre fordította. Fordító az eredetiből egyetmást kihagyott, de kibővítette az író életrajzával és egy 30 lapra terjedő czikkkel, melynek czime: „Egy-két kézirat a szamosújvári (templomi) levéltárból.” Az illusztrációk is, ötnek kivételével, mind a miénk. Az örmény fordításról a tiffiszi „Meség” című örmény lap nyolcz hasábos hosszú tárczát közöl, melyből itt csak ennyit közlünk: „E mű Szamosújvár — mely városában Magyarországnak legtöbb örmény lakik — multját és jelenét tárgyalja elég részletességgel... Az európai örmény kolonák ősei Aniból jöttek ki 1239-ben és elmentek Krimbe, Beszarábiába, Lengyel- és Oláhországba. A krimi kolónusok közül 3000 család a XVII. század második felében Erdélybe ment és ott 1700-ban Szamosújvár városának vetette meg alapját. Ezek a kolónusok Minász püspök, ki felvette a kath. vallást, vezetése alatt jöttek be; de a nép csak Verzár püspök idejében cserélt vallást... Verzár püspök után G á b r u s Zachar a hasznos tanító és termékeny íróról szól, ki magyar-örmény abc-t, szótárt, elbeszéléseket, (egyházi énekeket), szindarabokat és egyebeket irt. L u k á c s i Kristóf pap jelentékeny theologus és tudós író,

ki latinul az erdélyi örmények történelmét írta meg (Historia armenorum Transylvaniae), Szent-Gergely életrajzat stb. írta. Czetz Gergely tanár. Az itt emlitettek már emáltak; de az élők közül emlitve van Moinar Antal, Szamosújvár képviselője a magyar országgyűlésen, publicista, szerkesztő és az „Armenia” című havi szemlenek állandó munkatársa és végre Szongott Kristóf, az „Armenia” havi szemle szerkesztő-kiadója, melyet 1887. óta ad ki Szamosújvárt magyar nyelven, de egészen ormény tartalommal, mely rövid idő alatt nagy elonlatást tett és nagy hasznára volt a magyar-örmenyeknek; mert megismertette velök multjokat és jelenüket. Szongott lefordította Choreneit magyarra, megírta Szamosújvár, a magyar-örmeny metropolisz multját és jelenét stb. Igazán honfittársai közül senki sem szereti nemzetiséget, melynek legbuzgóbb munkása, úgy mint ő; azért méltan emondnatta roia Govrik atya, hogy: „egészen más állapotban lennének az erdélyrészi örmények, ha megnéenany Szongottot lel tudnának mutatni.” A könyv második része Szamosújvár jelenéről szól. Itt sok szép kép van közölve, melyek a város tekveset, középületeit, czimeret, egynazait, setaterét, fürdőjét stb. mutatják be. És hogy az olvasó fogalmat szerezhessen ezen örmény város lakóinak kulso alakjáról is, a tisztelt író (jelleges) férfiak, (szép) asszonyok, leányok és gyermekek arcsképeit állítja előlkbe, melyek új fenyt kölcsönöznek az úgy is erdekes könyvnek. Ezekből a kepekől látnatja az olvasó, hogy a hosszú századok óta Európában lakó és ruházatra, meg díszítésre nézve európaiasodott örmény — különösen a férfiak — hamisítatlanul megtartotta örmény típusát. — Ezeken kívül az író ad nekünk helyi közmondásokat, meséket, nyelv-peidányokat, hangjegyre tett örmény dalokat és a (templomi) reveitároló veit nehany rajzok képet. A munka írtja a helyi szokásokat, különösen a házasságot és a hushagyot és elhozza a helyi dalokat, melyek mindegyike — többé-kevésbé — magán nordja az örmény jelleget... („Meség” 1896. iedr. 1. 13. szám tárczaja.)

A Lusznánok életrajza. Amerika, Uster városában megjelenő „L' Opinion publique” franczia lap jan. 21. számában egy nárom nasábos czikk szoi az Örményországban, Jeruzsálemben és Cyprusban uralkodott franczia eredetu Lusznánok történetéről. E czikk a Lusznánok élettörténetét levezeti a jelen korig; részletesen szoi a most is Párisban lakó Lusznán Guido herczegrol és ennek rokonáról néni Choren Narbej erskerol, az írrol. — Lusznán herczeg, ki Párisban több történelmi, írói és szepművészeti tarsulatnak tagja, vagy vednoke, három nagy munkan dolgozik; az egyik: franczia-örmeny és franczia-török szotar; a másik: I. Napoieon története és a harmadik: világtörténelem 10 kötetben.

Közgazdasági élet.

A szamosújvári két pénztintézet. a) A takarékpénztár-részvénytársaság üzleti forgalma volt 1895-ben: 2,540.957 frt. 76 kr.,

tiszta jövedelme 13009 frt 60 kr. ebből csatolt a Szamosújvárt létesítendő „örmény kath. leányárvaháznál“ egy kegyúri alapítvány létesítésére az eddig már visszatartott 900 frt alapítványi tőkéhez 300 forintot és jótékony czélokra adott 120 frtot. b) A kisegítő-takarékpénztár tiszta nyeresége 8737 frt 61 kr.; a részvényesek között (1000 részvény) kiosztott 6090 frt, egy ötven frtos részvényre esett 6 frt. 09 kr.

Mi újság az örmény világban?

Az olasz királyné a Velencei mechitháristáknál. Taval Margit olasz királyné, férje Umberto királylyal együtt Velenczébe ment, hogy jelen legyen a szépművészeti kiállítás megnyitásánál. Máj. 2-án látogatásával megtisztelte Szt-Lázár szigetén a mechitharista congregációt. Elég ideig maradt a zárdában: a mechitharista atyákkal beszélgetvén, távozott e szép helyről. Nem most járt első ízben a királyné a zárdában; a hányszor Velenczébe megy, mindig meglátogatja a mechitharista atyákat.

Kinek adjunk? Volt idő, midőn többen úgy nyilatkoztak, hogy ha Örményország felszabadulása úgy kívánja, készek bármi nagy anyagi áldozattal is ezt az ügyet előmozdítani. De kinek adja a pénzt? Mindenki tudja, hogy Örményországban és Kis-Azsiában a kegyetlen mohamedánok könyörtelen keze ezerenként ölte le az örményeket; az életben maradt nők és gyermekek a szegénység és éhség miatt a meghalás veszélyének vannak kitéve, ha a külföldi örmények nem segítenek nemzetfeleiken. Azok, kik elhaltak, részben boldogoknak tekintetnek, mert elhaltak és megszabadultak; de nyomorúságos az életben maradotaknak helyzete.: Ezek számára gyűjt Izmirlián patriarkha. Számtalan körlevelet intézett ez a vasakarátú, honszerető egyházi személy, melyekben adakozásra szólította fel az egész nemzetet...

Vánból a kövekezőket írják: megöltek közülünk 288 örményt; a közeli falvak lakosai közül pedig 340-et; az erdők közé menekültekből is megfagyott 150, a megmaradtak nagy része törökké lett. A váni vilayetben elpusztítottak 257 falut (8600 ház). Ezekből a marhát és juhokat mind elhajtották; a juhok száma megközelíti a 200,000-et és a feketemaráháké 50,000-et. A buzakészletet is elvitték. — Szbárgérd kerületből elraboltak 36,000 juhot, 7,700 fekete marhát, 11,000 méhkast; csak egy faluból (Pászdz) elvitték 5,000 juhot, 1000 marhát és 85 öszvért. — Hájocsz-Czhorban, Thimárban, Ávárásiban és Árdsesben 86 templomot és 12 zárdát pusztítottak el. A papokat jobbára leölték. Chizán zárdafőnöke: Szahág vártábéd vértanú halált halt: bőrét elevenen nyuzták le; ezen kívül még négy egyházi személy szenvedett vértanúságot, a többiek „mollá“kká lettek. — Ván városában az amerikai misszinariusok 2000 embert látnak élelemmel, ruhával és tűzifával.

Törökország felosztása. Az angol miniszterelnök közelebrőli ismét azzal fenyegette Törökországot, hogy ha nem tudja elnyomni a forrongást, nehéz lesz elkerülnie a birodalom felosztását.

„**Keresztények üldözése**” czímmel azt írja tisztelt lapársunk: a nagyváradi „Tiszántul,” hogy a nagyhatalmak követői most tették meg jelentéseiket arról, hogy Arméniában 25,000 keresztényt öltek meg; míg a törökök közül hetvenkilencz ember vesztette életét. Az idézett politikai napilap megjegyzi, hogy „különös és szomorú dolog, hogy a nagyhatalmak, a melyek sokszor néhány nagykereskedő érdekeinek megőrzése végett közbelépnek, mint azt most Transvaal példája mutatta; ellenben midőn 25,000 keresztényről volt szó, tartozkodtak minden beavatkozástól.”

New-Yorkból tájratózzák a „Szandard”-nak, hogy az amerikai püspökök által aláírt gyűjtőívből, mely az örmények számára gyűjt könyöradományokat, nemcsak Ghylendnek, hanem Európa főbb fejedelmének — kik közt van a német császár, a magyar király, cantenbúrgi (genterberi) érsek — is küldöttek egy-egy példányt.

A „**Kölnische Gazette**” mondja, hogy már örmények is vannak a török esend- és rendörök között; a zavar ugyan megszűnt, de azért szükség és nyomor uralkodik mindenütt.

Stockholmban a „Stockholms Dagblad” szerkesztője Mondan gyűjtést kezdett lapjában az örményországi inségesek javára; van reménység, hogy a gyűjtésnek lesz eredménye.

Két örmény is lesz jelen az orosz czár megkoronázási ünnepélyén: Krimin, a katolikosz és Asztrakan érseke, Arisztácsesz Szetragián érsek meghívót kaptak arra, hogy a fényes ünnepélyre jelenjenek meg.

Evánkuliáp Nune örmény tábornokné végrendeletileg 10,000 rubelt hagyott a tiflisi Nerszesz-féle iskolának, hogy ennek kamatait minden három évben jó iskolai tankönyvek kiadására fordítsák és a könyveket ingyen osszák ki a szegény gyermekek között.

A betiltott „**Hájrenik**.” A török kormány a „Hájrenik” (Haza) című Konstantinápolyban megjelenő napilap kiadását betiltotta. Sajnálatos, hogy az örmények megfosztattak egy ilyen rokonszenves, élénk, törekvő közlőnytől, milyen a „Hájrenik.”

Vizkereszt ünnepét (jan. 6.) a keleti örmények szokott fényvel ülték meg (Tiflisz). Mint más években, úgy az idén is „jordánt” csináltattak az örmények a folyón a zárda templom közelében. A körmenetet, mely a „jordán”-hoz ment ki, nagy néptömeg kísérte. Az idő tiszta, meleg volt. Midőn a keresztet a vízbe eresztették, sokan ugrottak a vízbe (nemelyek lóháton), hogy uszva a kereszt-hez — juthassanak.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: **SZONGOTT KRISTÓF.**

Szamosújvárt, Todorán Endre „Aurora” könyvnyomdája.